

BS Ngô Thị Vinh Giới Nhóm Bên Cầu Long & VN 2020 Mekong Group: 2012 Với 'Tình Thôn Mekong', Lưu Với Chúng Ta Cùng Phát Triển

Các quốc gia thành viên ký kết cùng đồng ý là “bằng mọi cách phòng tránh, làm nhẹ hay giảm thiểu những hậu quả tác hại trên môi trường... do phát triển và xây dựng Lưu với Sông Mekong.” Điều 7 trong “Hiệp ước Hợp Tác Phát Triển Bên Với Lưu với Sông Mekong” 1995 “Sông Mekong đang bị đe dọa nghiêm trọng vì sự lạm dụng nguồn nước và hậu quả của biến đổi khí hậu. Nếu không có một chính sách khai thác thích hợp và hợp lý các nguồn tài nguyên sông Mekong, con sông hùng vĩ này không thể nào sống còn”. Abhisit Vejjajiva, Hua Hin MRC Summit 2010.

NỖ BÙNG THỖY ĐIỆN VÙNG HỒ LỮ

Khai thác thủy điện không phải chỉ có trên con sông Lancang – tên địa phương dài sông Mekong thuộc lãnh thổ Trung Quốc, mà ngay vùng hồ lũ cũng đang có hiện tượng “nổ bùng thủy điện / explosion of hydropower”. Chẳng riêng nước Lào nhỏ bé [diện tích chỉ hơn tiểu bang Utah của Mỹ, dân số khoảng 6.5 triệu, ít hơn cả dân số thành phố Sài Gòn] vậy mà đã có hơn 77 dự án đập trên các phụ lưu và dòng chính sông Mekong, hầu hết đã hoàn tất, hầu hết đang xây dựng sắp được triển khai. Phần lớn những dự án xu hướng Triệt Thủ Voi “Lane Xang – the land of a million elephants” này là nhằm thu lợi ngoại tệ, đồng thời đáp ứng nhu cầu năng lượng ngày càng gia tăng [10-15% mỗi năm] của hai nước láng giềng là Thái Lan và Việt Nam.

So với trái cây, khai thác thủy điện sông Mekong nay có phần dè dặt hơn khi mà nguồn tài nguyên thì có thể được tận hưởng ngân hàng thế giới thay vì phải đầu tư các tài chính quốc tế như Ngân hàng Thế giới/World Bank, Ngân hàng Phát triển Á châu/ADB.

Nhưng rõ ràng vẫn có rất nhiều khiếm khuyết trong các dự án đập hạ lưu trên dòng chính sông Mekong. Thứ nhất là khả năng di cư của các loài động vật hoang dã ra sao cùng với chuỗi đập thủy điện nguồn của Trung Quốc, và không ai biết được là liệu có được bảo vệ hành các turbines quanh năm nhằm bảo vệ môi trường [cũng là bảo vệ môi trường]; khi mà công ty xây đập chỉ biết xây dựng nhưng lại không có khả năng thủy điện.

Giới lãnh đạo các quốc gia Mekong, phần do thiếu hiểu biết hoặc cố tình không biết / wilful ignorance – theo ngôn ngữ của Milton Osborne, [5] nên chủ yếu những lợi ích như lợi ích môi trường, mà không quan tâm gì tới hậu quả nghiêm trọng lâu dài mai sau. Cộng dân trong lưu vực sông Mekong liệu có hạnh phúc hơn không với những bước phát triển không bền vững/unsustainable development như hiện nay. Những người dân Lào hiện hòa, từ bao nhiêu ngàn năm nay – Con Sông Mẹ / Mea Nam Khong [tên Lào Thái của con sông Mekong] luôn luôn là mảnh sống của họ với phong phú nguồn cá và lúa gạo. Nay thì sông cạn kiệt và an bình bị đe dọa, đang bị các chính quyền / hay đúng hơn là thiếu lãnh đạo xem dân họ như quá khứ, nên cần mau chóng “canh tân”, bằng tận khai thác nguồn thủy điện cho dù có những bằng chứng là họ đang giết chết Con Sông Mẹ họ. Nông và ngư dân Lào thì không được biết về môi trường hiện tại, họ lại không có tiếng nói và nếu có thì với một chính quyền “không dân chủ” tiếng nói họ cũng chẳng được lắng nghe.

TỔNG CON ĐẬP XAYABURI VÀ ĐON SAHONG

Xayaburi đã và đang gây nhiều tranh cãi vì là con đập dòng chính đầu tiên vùng hạ lưu đang được Lào và Thái Lan xây dựng. Tổng cộng nên ghi nhớ đây là cho dù Hội Nghị Ủy Hội Sông Mekong và Siem Reap [12/08/2011] đã có quyết định hoãn dự án đập Xayaburi, nhưng Lào thì không bày tỏ một cam kết là sẽ ngừng xây con đập này. Surasak Glahan, phát ngôn viên của Ủy Hội Sông Mekong / MRC cho biết là :“Trong Hội nghị Siem Reap, phái đoàn Lào đã không đề cập gì tới dự án đập Xayaburi.” Và Ủy Hội Sông Mekong và các quốc gia thành viên khác đã chính thức gửi văn thư tới chính phủ Lào yêu cầu cung cấp thông tin về con đập Xayaburi nhưng không được một hồi âm.

Nay tên con đập Don Sahong cũng đang rất được lưu ý và nhắc tới; tuy là con đập nhỏ nằm ở cửa nam của đất Lào, sát biên giới Campuchia cách chỉ hơn 1 km, nhưng lại được xây dựng ngay trên thác Khone, nơi được coi như một khu bảo tồn sinh thái phong phú nhất / global diversity value, nơi có triển vọng được xem là vùng Đất ngập nước Ramsar / Ramsar Wetlands có

Tổ chức quan trọng toàn cầu [Ramsar Convention on Wetlands là một thỏa thuận liên quốc gia được ký kết tại Ramsar [02/ 02/ 1971] bên nam biển Caspian của Iran, với mục đích bảo tồn và khai thác bền vững các vùng đất ngập nước qua sự hợp tác giữa các quốc gia thành viên, các vùng, quốc gia và quốc tế]. Và hiện tại, thác Khone cũng là trọng điểm của các loài di cư từ Biển Hồ Campuchia tới các dòng lớn rộng xa trên khúc sông Mekong thuộc lưu vực Lào Thái để sinh sản. Đi qua thác, các loài cá phiêu bạt qua các kênh nhánh /channels thác Khone – nơi có hàng ngàn đê nhỏ với chức năng chặn nước chảy ngược lại có vài kênh nhánh chính là cá có thể đi qua đê để lên thượng lưu, trong đó quan trọng nhất phải kể tới con kênh Hou Sahong dài 7 km từ đê Don Sahong đến đê Don Sadam, vì kênh nhánh này rộng và cũng có nhánh quanh năm để cá có thể đi ngược dòng ngay cả trong mùa khô. Dự án Don Sahong cũng có thể làm tuyệt chủng / extinction hai loài cá hiếm quý Pla Beuk / Pangasianodon gigas và Irrawaddy Dolphin, được coi là hai chức năng quan trọng / flagship species biểu tượng cho sự lành mạnh của hệ sinh thái Sông Mekong.

Đã có một nghiên cứu cho thấy là con đập thủy điện Don Sahong, tuy chiều cao khoảng 30-32 m với công suất 240-360 MW [nhỏ nhất so với 11 đập án dòng chính vùng hạ lưu] nhưng lại có tác động vô cùng nghiêm trọng trên toàn hệ sinh thái nhất là đối với lưu vực cá phong phú của con sông Mekong, vì đây là điểm quy tụ của các đoàn di cư /migratory fish trên sông Mekong. Phần lớn lưu vực cá mà người dân Lào và Thái bắt được trên thượng lưu cũng là từ các đoàn di cư từ lưu vực dòng thác Khone. Các lưu vực cá của các phụ lưu lớn sông Mekong như sông Mun [Thái], sông Xedon, sông Xebanghieng [Lào] cũng phụ thuộc vào các đoàn di cư từ vùng hạ lưu thác này. [4]

Giới thiệu và theo dõi tình hình nhánh Lào, nhận được những thông tin về con đập Don Sahong có một lịch sử lâu dài hiện tại, phần ảnh hưởng đến các tác động theo lãnh địa của Lào. Nhà nước Lào tuy là một chính quyền độc lập, nhưng Công ty Sông Lào, giới thiệu mô hình Việt Nam – nhưng vẫn không tránh được nét phong kiến gia đình trị trong hệ thống này. Điểm hình là quy hoạch của gia đình Siphadone phía Nam Lào. Khamtay Siphadone tuy không còn là trọng điểm Lào [1998 – 2006], nhưng gia đình ông thì từ trước đó và cả sau này vẫn có thế lực lãnh đạo một tiểu vùng quốc gia phía Nam, trong đó có vùng thác Khone hay còn có tên gọi là Tiểu Thiên Đê / See Phan Done thuộc tỉnh Champasak. Rồi sớm, vào giữa thập niên 90s, gia đình Siphadone đã cho phép công ty Mã Lai xây dựng một trung tâm du lịch tráng lệ phía trên vùng thác Khone: bao gồm một khách sạn 5 sao với 2,000 buồng, một sân Golf 18 lỗ với hai sòng bài và cả một sân bay có thể đón loại phi cơ Boeing 737. Dự án này phải tạm ngưng do cuộc khủng hoảng tài chính Á Châu 1997. Nhưng rồi một kế hoạch khác cũng có liên hệ tới dự án khu du lịch, do người con trai của Khamtay Siphadone, nguyên trưởng tỉnh Champasak, ký kết với một công ty Mã Lai khác có tên là Mega First Corporation Berhad, tiến hành xây dựng thủy điện Don Sahong ngay trên thác Khone nhằm cung cấp điện cho khu du lịch mà phần lớn số vốn là của gia đình Siphadone và cả bán điện cho Campuchia và Thái Lan.

Thủy điện của tôi hiện nay của con đập Don Sahong trên tôi đi và đi và cá của Cam Bốt nên cuối năm 2007, Ủy ban Quốc gia Mekong Cam Bốt / Cambodian National Committee đã gọi tôi họp ở chính phủ Lào, nhưng hoàn toàn “không được hỏi ý kiến”. Tháng 11, cũng năm 2007 tôi Hội nghị Siem Reap, phái đoàn Cam Bốt và các tổ chức NGO mời tôi lên tiếng phản đối dự án đập Don Sahong, và yêu cầu đáp ứng từ Ban Thư ký Ủy hội Sông Mekong / MRC Secretariat, và sau đó thì MRC cũng gọi tôi báo cáo giá trị “nhưng nhìn nhận trích / critical” về con đập Don Sahong tại chính phủ Lào, và mời tôi báo cáo chính phủ Lào “coi như không có” và vấn đề tôi nên hành ký kết với Hợp đồng Dự án Phát triển / Project Development Agreement với công ty Mã Lai Mega First để tôi tiếp tục triển khai con đập thủy điện Don Sahong. Tôi từng nói Cam Bốt Hun Sen cũng đã tôi Lào [03/2008] để thảo luận về dự án đập Don Sahong do ảnh hưởng di sản từ tôi Cam Bốt. Nhưng sau đó, theo Milton Osborne với lý do thật khó hiểu là Ủy ban Quốc gia Mekong Cam Bốt nhận được chỉ trích là phê bình công khai / public criticism dự án đập Don Sahong [5].
[Tôi cũng nên ghi nhớ đây là Cam Bốt cũng có dự án đập thủy điện Sambor – cùng với Don Sahong, được coi như một trong hai “tuyệt vời” để với các loài cá sông Mekong]

Điều đó có nghĩa là dự án đập Don Sahong sẽ với các dự án hành và chính phủ Lào thì được chia 20% cổ phần / shares của dự án. Don Sahong tuy nhiên hiện nay con đập phải ở trên đất Lào, nhưng tôi có tầm quan trọng của một “phát súng thi ân / coup de grâce” để với các một ngư dân cá nước ngọt phong phú như hành tinh này, có nghĩa làm mất 80% nguồn protein của hàng triệu người dân phụ thuộc vào nguồn cá [3 triệu người/năm], và sẽ ảnh hưởng lâu dài hiện nay tôi tình trạng dinh dưỡng với đã thiêu hủy hơn 100 năm rồi.
“Cho dù các quốc gia Mekong khác nói gì đi nữa, thì hiện – đây là Lào và Thái, với quy tắc tâm tôi tôi trong năm 2012 này.” Một câu viên chức trong phân bộ thủy điện Lào, phát biểu với yêu cầu được công nhận danh, là chính phủ Lào đã dứt khoát có quy tắc để xây con đập Xayaburi.

Piaporn Deetes, đồng hợp viên nghiên cứu Thái Lan của tổ chức Mạng lưới Sông Quốc tế / IRN đã nhận được như:
“Cảnh hoang tàn bên ngoài tôi theo dõi của Ủy hội Sông Mekong, Thái Lan và Lào đã gây tôi tình trạng cho tình trạng hợp tác vùng và nhưng nguyên tắc của Hiệp định Sông Mekong 1995; và cũng không có gì ngạc nhiên với sự với dự án như một của công ty xây đập Ch.Karnchang để tôi tôi, và cũng là điều khó có thể chấp nhận được khi chính phủ Thái đã cúi mình trước tổ chức xây đập thay vì phê bình hoặc quy định của dân chúng.”
Phillip Hirsch, giám đốc Úc Châu của Trung Tâm Tài Nguyên Mekong, thuộc Đại học Sydney cho rằng “Không chỉ có nhưng mất mát về hệ sinh thái; nhưng con đập còn có nhưng ảnh hưởng tác hại to lớn với phát triển kinh tế. Theo một cuộc khảo sát mới đây, cái giá về kinh tế phải trả cho tôi thiệt hại môi trường có thể lên tới 274 triệu MK.” [8]
Không nhưng thế, Lào còn thông báo cho Ủy hội Sông Mekong / MRC để để hành các dự án khác trên dòng chính và phụ lưu sông Mekong. Tôi nhưng rất vô lý nhưng đi với thì với công sự ra!

Và rõ ràng, nhưng một mặt của riêng tôi của nhà nước Lào, nhưng có tính cách liên tục và nhưng quán: Không nghe, không hỏi đáp, với tôi nên hành: đó là cách hành xử không thể gọi là văn minh

trong bang giao quốc tế và thế kỷ 21 này. Chính phủ Lào đã chứng tỏ là không tôn trọng tinh thần của Điều 7 trong "Hiệp ước Hợp Tác Phát Triển Bên Vực Sông Mê Kông" 1995 đã ký kết và đến nay những quy định riêng từng quốc gia như việc cấp giấy phép cho các nhà máy thủy điện. Cho đến nay những khuyến cáo và khả năng điểu chỉnh của MRC đã hoàn toàn bị bỏ qua.

TỔNG NGHIÊN CỨU “LÀO VÀ BẢO TỒN VÀ NUÔI CƯỠI 2008”

Cách đây hơn 3 năm [12/2008] Ban Thư Ký Ủy Hội Sông Mê Kông cho tiến hành báo nghiên cứu và nhận định “Lào và Nuôi Cưng / Catch and Culture” đã nêu ra 5 câu hỏi và nhận định sau:
(1) Động tính và tầm quan trọng của các đoàn di cư / fish migration trên sông Mê Kông ra sao?
(2) Những hạn chế nào của những con đập trên các đoàn di cư ra sao? (3) Hiểu được của các đường dẫn cá / fish-passage facilities ra sao và các đoàn di cư liên tục dòng? (4) Hiểu được của các đường dẫn cá / fish-passage facilities ra sao và các đoàn di cư xuôi dòng? (5) Làm sao để bù đắp thiệt hại cho người dân bị mất mát nguồn cá do những con đập?

Giải đáp và cũng là kết luận của báo nghiên cứu cho rằng: (a) Nguồn cá và tài nguyên con sông Mê Kông có tầm quan trọng của báo đởi và nền kinh tế và xã hội của các quốc gia Mê Kông và những con đập dân vùng hạ lưu; (b) Khác với những con đập phụ lưu, những con đập chính sông Mê Kông như là và những con đập ngăn khúc gĩa và khúc dòng sông Mê Kông vùng hạ lưu sẽ có những tác hại lớn lao hơn nữa; (c) Các chuyên gia của nhóm nghiên cứu cho rằng khả năng chuyển đổi loại “turbines thân thiện với cá / fish friendly turbines” hay đường dẫn cá cho dù với tên gọi gì đi nữa [những bậc thang cá / fish ladders, thang nâng cá / fish lifts, hay đường dẫn cá / fish passages] thì hiểu được chỉ có trên lý thuyết do tầm vóc quá lớn lao của các đoàn di cư trên dòng chính sông Mê Kông. Một ví dụ về thiết kế những bậc thang cá đã thất bại tại đập Pak Mun [Thái Lan] vào thập niên 90 cho dù các đoàn di cư như những rớt nhũ, nguyên do cá sông Mê Kông không phải là những loài cá Salmon như ở Bắc Mỹ nên không có khả năng vượt đập và nguồn. [2]

TỔNG NG LƯỢNG GIÁ MÔI SINH CHIẾN LƯỢC 2010

Tiếp theo tài liệu “Lào và Nuôi Cưng”, Ban Thư Ký Ủy Hội Sông Mê Kông đã yêu cầu Trung tâm Quốc tế Quản lý Môi trường/ICEM/ International Centre for Environmental Management [là một cơ quan tham vấn độc lập của Úc] hỗ trợ cho Ban Thư ký Ủy Hội Sông Mê Kông thực hiện một cuộc khảo sát “Lượng giá Môi trường Chiến lược/ SEA / Strategic Environment Assessment” để và các dự án thủy điện dòng chính Sông Mê Kông vùng hạ lưu. Công trình được thực hiện

qua những cuộc nghiên cứu kéo dài hơn 14 tháng, với sự cộng tác mạnh mẽ của Ban Thư ký Ủy hội Sông Mekong, Ủy ban Mekong Quốc gia của 4 nước thành viên, các nhóm xã hội dân sự, khu vực tư nhân và các nhóm lợi ích khác, nhóm họp Ban Thư ký Ủy hội Sông Mekong mở tập họp những thông tin cần thiết.

Bản báo cáo có nói tới những lợi ích tiềm năng thủy điện kho công 13,500 MW cho các chương trình phát triển kinh tế, xóa đói giảm nghèo, và vấn đề giảm phát thải khí CO2 so với các dự án khai thác nhiên liệu hóa thạch. Nhưng SEA cũng nêu ra những rủi ro lâu dài cùng với những nguy hiểm tích lũy / cumulative risks của các con đập dòng chính. Những con đập này có thể gây tác hại sâu rộng trong bối cảnh phát triển bền vững và những “rủi ro không thể hồi phục” trên đời sống của nhiều triệu người dân trong lưu vực / basin. [1]

NHỮNG RỦI RO KHÔNG CHUỖI ĐẬP HỮU LỢI / SEA:

1/ Bị biến đổi Dòng Chảy và Bị chặn của con Sông:

Những con đập sẽ biến đổi dòng chảy của con sông vùng hạ lưu thành một chuỗi những hồ chặn tù đọng và gây biến đổi dòng chảy những khúc sông phía dưới các con đập. Và con sông sẽ không còn giữ được “nhịp đập / flood pulse” theo mùa, cũng là yếu tố sinh tồn của Bị biến đổi và con sông Tonlé Sap.

2/ Rủi ro những loài Nguơn Cá và An toàn Thực phẩm:

Những con đập sẽ ngăn chặn các đoàn di ngư / migratory fishes, thu hẹp diện tích các vùng đất ngập / wetland areas và làm biến đổi và hủy hoại sinh cảnh nhiều loài cá sông Mekong. Những biến đổi này sẽ làm mất tới 42% lượng cá được đánh bắt với 500 triệu người dân mỗi năm. Với hầu như là những loài tiêu cực tới phẩm chất cuộc sống và sự an toàn thực phẩm bị đe dọa nhất là với Campuchia do cá là nguơn protein chính của đa số nguơn dân Campuchia. Toán lượng giá Môi trường Chi phí của SEA đã cho rằng không có khả năng nào có thể thay thế hay bù đắp tổn thất nguơn cá thiên nhiên phong phú này. Bị chặn nguơn nhiên vật sẽ hoàn toàn mất đi của các thang cá nước đập Pak Mun trên sông Mun, một phần lưu vực của sông Mekong.

3/ Đe dọa tính Đa dạng của Hệ Thủy sinh:

Do những thay đổi làm biến đổi dòng con sông, gây rời lỏng dòng chảy và cả môi trường nước, tính phong phú và đa dạng của hệ thủy sinh sông Mekong bị đe dọa, với hơn 100 loài cá bị lâm nguy / endangered species, trong đó có các loài quan trọng / flagships species bị đe dọa cho hệ sinh thái lành mạnh của sông Mekong như loài cá Irrawaddy Dolphin, cá Pla Beuk khổng lồ / Giant Mekong Catfish nặng tới hơn 300 kg – cả hai đang có nguy cơ bị tuyệt chủng / extinction.

4/ Thay đổi hệ sinh thái Trái đất:

Với gần nửa diện tích đất đai trồng trọt và các khu rừng vùng hạ lưu sông Mekong được công nhận là Vùng Đa dạng Sinh thái Chủ yếu / Key Biodiversity Zones; với trong đó 5% là Khu Bảo tồn Quốc gia / National Protected Areas và các Vùng Đất Ngập / Wetlands site được công bố theo Quy định của Ramsar. Những con đập gây lũ lụt sẽ nhấn chìm những vùng đất ngập gây ảnh hưởng trên hệ sinh thái động vật và thực vật / fauna and flora của hành tinh này. Cần thêm với hệ thống tưới cấp điện và những mạng lưới điện gây hại cho sinh cảnh trong vùng.

5/ Tác động Nông nghiệp:

Sản xuất nông nghiệp sẽ tác động hơn 5 triệu MK/ năm do đất ngập lụt các con đập, do mất phù sa vì bị giữ lại trong các hồ chứa làm tăng nhu cầu xử lý phân bón hóa học tác động thêm 24 triệu MK/ năm; mất nguồn canh tác ven sông / riverbanks gardens tác động 21 triệu MK/ năm trong khi dự án điện thủy lực bù đắp được 15 triệu MK/ năm trên 50 triệu MK tác động thoát vốn kinh tế nông nghiệp.

6/ Giảm Trồng rừng Phù sa:

Những đập phù sa trong dòng chảy giảm 50% sẽ gây hậu quả nghiêm trọng trong tiến trình chuyển đổi các dòng chảy thi thoảng như phosphorous và đạm / nitrogen tích tụ bón cho các đồng đất ven sông và các vùng châu thổ [Tonle Sap Campuchia, Đồng bằng Sông Cửu Long Việt Nam], ảnh hưởng sút giảm trong sản xuất nông nghiệp, tưới nước cá trên sông và cá vùng cửa duyên. Giảm trồng phù sa cũng làm mất cân bằng dòng chảy, gây sụt lún các sông, các vùng ven biển ven đã bị thay đổi đáng kể do thay đổi khí hậu/ climate change.

7/ Đe dọa cuộc sống con người, Văn hóa cộng đồng và Dân cư:

Những con đập sẽ gây bất ổn cho cuộc sống và đe dọa an toàn thực phẩm của hơn 40 triệu người dân phụ thuộc vào nguồn cá phong phú của con sông Mekong; cần thêm với ảnh hưởng mất đất đai nông nghiệp cùng với ảnh hưởng tích lũy của biển dâng khi hậu càng làm trầm trọng thêm tình trạng an ninh lương thực trong toàn vùng. Những con đập có thể làm thay đổi vĩnh viễn nếp sống văn hóa cộng đồng, gia tăng số bất bình đẳng người nghèo khó, ảnh hưởng tới mức tiêu thiên niên kỷ là xóa đói giảm nghèo toàn cầu.

8/ Và Các Dự xuất: Tóm Hoãn 10 Năm

SEA cũng đưa ra những dự xuất làm cách nào để triển khai một cách tiến bộ các dự án đập trong phát triển kinh tế, công bằng xã hội và bảo vệ môi trường trong lưu vực. Và do những bất trắc của những dự án, SEA đã đề nghị tạm hoãn trong 10 năm [2010-2020] để có thời gian nghiên cứu thêm và bổ sung những khiếm khuyết. [1]

Kết luận của SEA / Lưu ý Giá Môi Sinh Chiếm Lợi không thể không gây ngạc nhiên. Đó là,

nhóm hộ nông nghiệp lợi ích kinh tế của các dự án trồng cây không phải là dân chúng mà là một thị trường các tài phiệt và công ty xây dựng. [6] Một dòng chính Mekong không bị ngừng mở vì nông dân ít nhất trong vòng một thập niên theo yêu cầu của toán dự án của SEA / Liên minh Giá Môi Sinh Chiếm Lợi của phi lợi nhuận coi là một thành quả thắng lợi cho mọi phía / Win-Win Strategy, cho mọi quốc gia trong lưu vực. Khoa học thời gian 10 năm suy đoán về vấn đề không sát thêm nhóm gia tăng sinh vật và sinh thái phức tạp và cũng rất mong manh của lưu vực sông Mekong cùng với những tác hại của những dự án dự có thể gây ra. Xa hơn nữa, là có thể tìm kiếm giải pháp thay thế cung cấp nguồn điện mà không cần tới những con đập dòng chính / mainstream dams với những tác hại nghiêm trọng như vậy.

Theo Jeremy Bird, nguyên Giám đốc điều hành Ban Thư ký Ủy hội Sông Mekong, thì bản trình SEA này là một trong những báo cáo phức tạp nhất được tiến hành cho một Lưu Vực Sông Quốc Tế, và đã cho thấy giá trị của việc hợp tác giữa các nước thành viên MRC trong những vấn đề rất nhạy cảm. Thêm một điều kiện tự nhiên nữa là khi cuộc nghiên cứu SEA hoàn tất thì MRC vẫn rất dè dặt khi phê bình và cho rằng các kết luận và khuyến cáo của SEA không phải là quan điểm của Ủy hội Sông Mekong. [Sic]

2012 ỦY HỘI MEKONG TRÁCH NHIỆM CỦA KHÚC RỊ THỊ THÁCH

Mekong là một con Sông Quốc Tế / International River, với nguồn tài nguyên mà tất cả các quốc gia ven sông đều có quyền cùng chia sẻ chứ không chỉ dành cho các nhóm tài phiệt hay một quốc gia riêng lẻ nào. Những trong thực tế, cùng là những nước ven sông nhưng mọi quốc gia lại có những ưu tiên và phát triển khác nhau và những quy định lại mâu thuẫn. Có thể thấy rõ điều này, Trung Quốc trước đây từng hoàn tất chuỗi 14 con đập Bắc-Thị-M Vân Nam / Mekong Cascade của họ, cho dù họ đưa ra sao đi nữa và lưu vực dưới sông Mekong / Lower Mekong Basin. Nay thì giai đoạn “nỗ lực thay đổi” với 12 dự án dự trên dòng chính sông Mekong vùng hạ lưu, cho thấy toàn bộ sinh thái của con sông Mekong đang lâm nguy.

Trong quá khứ, Ủy Hội Sông Mekong đã khá thành công trong việc tái phân bổ các dự án dự thay đổi ở hạ lưu. Các nhà hoạt động môi sinh kêu gọi tinh thần trách nhiệm của tất cả các liên chính phủ này. “Ủy Hội cần chấp nhận là một tổ chức hữu ích cho chúng, chứ không phải là cho các nhà đầu tư,” Surichai Wankaew, giám đốc Viện Nghiên cứu Xã hội Đới của Chulalongkorn, Thái Lan nói tiếp “Nhiệm vụ Ủy Hội thay đổi, thay vì ‘tạo thuận/ facilitation’ cho việc xây dựng, thì nay phải là ‘diễn đàn / platform’ cho các dân bản địa những người nói lên mối quan tâm của họ”. Cũng trước đó, đã có hơn 200 tổ chức môi sinh từ 30 quốc gia yêu cầu Ủy Hội và các nhà tài trợ ngay các dự án xây dựng.

Nay qua công trình “Liên minh Giá Môi Sinh Chiếm Lợi / SEA”, những nguyên nhân tiêu cực về kinh tế xã hội và môi sinh của các con đập dòng chính hạ lưu đã được xác định và công khai hóa, cũng đã có thêm nhiều tổ chức hoạt động môi sinh lên tiếng, nêu rõ những tác hại nghiêm trọng và lâu dài trên hàng triệu người dân sống bên những nguồn cá của dòng sông Mekong.

Trong một giai đoạn và hoàn cảnh các đoàn thể hiện nay, một tin vui là sau Jeremy Bird đã mãn nhiệm, Ủy Hội Sông Mekong vừa bổ nhiệm Hans Guttman, một công dân Thụy Điển làm Giám đốc điều hành mới tại Ban Thư ký Ủy Hội Sông Mekong.

Guttman, được đánh giá là có khả năng quản trị, với 20 năm sống trong khu vực, từng điều hành 50 công quan phát triển tại các quốc gia Mekong khác nhau từng cũng làm việc với Liên minh các Vùng đất Ngập / Wetlands Alliance, từng là người đứng đầu Chương trình Môi trường trong 6 năm từ 2001 đến 2007. Với hơn một chục bài viết đã được công bố, ông còn được biết đến trong vùng là một chuyên gia hàng đầu về quản lý các nguồn tài nguyên nước ở Lưu vực Mekong. Guttman bắt đầu nhiệm vụ mới ngày 14 tháng 11 năm 2011, để lãnh đạo một đội ngũ gồm 150 nhân viên và giám sát 2 văn phòng của Ban Thư ký Ủy Hội Sông và Nam Vang giữa một thời kỳ đang ngổn ngang những áp lực và thách thức. [10]

MỘT TINH THẦN SÔNG MEKONG

Người ta hy vọng những kinh nghiệm đã có tại Ủy Hội Sông Mekong từ nhiều năm, báo động cho Guttman có được sự hiểu biết về những vấn đề mang tính quy tắc như đối với tất cả các nước này, sẽ giúp ông lãnh đạo một cách hiệu quả vào thời điểm cam go trên một vùng chính trị địa / geopolitics đang có rất nhiều biến động và chuyển hóa hiện nay.

Hai thách thức mới và phức tạp ba lâu dài của Guttman, cũng là của toàn thể Ủy Hội Sông Mekong sau quá trình hoạt động hơn 16 năm [1995-2012] là làm sao:

(1) Thuyết phục các quốc gia thành viên Ủy Hội Sông Mekong tôn trọng tinh thần "Hiệp ước Hợp Tác Phát Triển ở Lưu vực Sông Mekong" 1995 "Các quốc gia thành viên ký kết đồng ý là "bằng mọi cách phòng tránh, làm nhẹ hay giảm thiểu những hậu quả tác hại trên môi trường... do phát triển và xáo trộn Lưu vực Sông Mekong." Theo Điều 7 Mekong 1995.

(2) Thuyết phục các chính phủ Lào tôn trọng một trật tự vùng, bằng cách tuân thủ theo định nghĩa của SEA là tạm hoãn tất cả các dự án đập dòng chính trong 10 năm để có thời gian nghiên cứu thêm và bổ sung những khuyến nghị.

(3) Hiện thực "Kế hoạch Chiến lược 2011-2015 / MRC Strategic Plan", tăng cường và mở rộng hợp tác với các quốc gia thượng nguồn Lancang-Mekong trên quy mô "Toàn Lưu vực / Whole of basin approach", chuyển ý là Trung Quốc, nước sở hữu gần nửa chiều dài con sông Mekong những lợi ích làm thành viên của Ủy Hội Sông Mekong mới. [9]

Thách thức hiện và vượt qua thách thức qua thách thức các bước thách thức trên sông là một thành tựu to lớn không phải chỉ của cá nhân ông Hans Guttman, mà cũng là “lý do hiện hữu / raison d’être” của tất cả chúng ta có danh xưng là Ủy Hội Sông Mekong.

Nhiệm vụ của Guttman cũng sẽ dần dần hiện hữu nếu có thêm nhiều tiếng nói của các các nhóm xã hội dân sự. Ngoài Trung Thái Lan, tiếng nói các nhóm xã hội dân sự của 3 quốc gia Mekong còn lớn phải nói là rất yếu ớt. Riêng Việt Nam, tuy phải gánh chịu tất cả hậu quả suy thoái của con Sông Mekong vì là quốc gia cuối nguồn, nhưng vẫn đứng đầu có được một triệu chứng ký trong số gần 20 triệu người dân Đồng bằng Sông Cửu Long, thì đó sẽ là “một thách thức trong toàn vùng”. Những thách thức bao giờ thì những người dân Miền Tây quanh năm cần nước, sống dưới mức nghèo khổ ngày càng nhiều thì tiếng nói và những thách thức tiếng nói của họ mới được lắng nghe.

Con Sông Mekong sẽ là một sợi dây nối kết các quốc gia chúng ta không phải là nguyên nhân gây chia rẽ. Năm 2012, sẽ là một năm của quá trình vượt qua hàn gắn/ healing process những đau khổ, phẫn nộ niềm tin, tiếng nói triệu chứng hậu tác trong “Tinh Thần Sông Mekong / Mekong Spirit” như một mối liên kết chung để cùng nhau phát triển, cùng nhau hàn gắn tiếng nói triệu chứng lại thành một tiếng chung và hòa bình cho toàn vùng.

NGÔ THỊ VINH, MD
California 27/01/2012

Tham Khảo:

1/ Strategic Environmental Assessment of Mainstream Dams, MRC, Vientiane, Lao PDR, 17th Aug 2010 - 31st Dec 2010, <http://www.mrcmekong.org/news-and-events/consultations/strategic-environmental-assessment-of-mainstream-dams/>

2/ Catch and Culture – Fisheries Research and Development in the Mekong Region; MRC Vol 14, N.3; Dec 2008

http://ns1.mrcmekong.org/download/programmes/fisheries/Catch_Culture_vol14.3.pdf

3/ Modeling The Cumulative Barrier And Passage Effects Of Mainstream Hydro Power Dams On Migratory Fish Populations In The LMB

MRC Technical Paper No. 25; Dec 2009

<http://www.mrcmekong.org/assets/Publications/technical/tech-No25-modelling-cumulative-barrier.pdf>

4/ The Don Sahong Dam: Potential Impacts on Regional Fish Migrations, Livelihoods and Human Health; Ian G. Baird, PhD – POLIS Project on Ecological Governance, University of Victoria, August, 2009

http://polisproject.org/PDFs/Baird%202009_Don%20Sahong.pdf

5/ The Mekong, River Under Threat; Milton Osborne, Lowy Institute for International Policy 2009

<http://www.lowyinstitute.org/Publication.asp?pid=1188>

6/ Testimony of Aviva Imhof, Campaign Director, International Rivers Before the Senate

Committee on “Challenge to Water and Security in Southeast Asia”, Sept 23, 2010 <http://foreign>

[n.senate.gov/imo/media/doc/Imhof.pdf](http://www.senate.gov/imo/media/doc/Imhof.pdf)

7 / Foretelling the Mekong River's Fate: Key Findings of the MRC's Strategic Environmental Assessment on Mekong Mainstream Dams; IRN January 21, 2011 <http://www.internationalrivers.org/en/node/6129>

8/ Mekong Battle Delayed; Tom Fawthrop, The Diplomat, December 31, 2011 <http://the-diplomat.com/2011/12/31/mekong-battle-delayed/>

9/ MRC Annual Report 2010, MRC 2011 <http://www.mrcmekong.org/assets/Publications/governance/Annual-Report-2010.pdf>

10/ MRC appoints new Chief Executive Officer; Vientiane, Lao PDR, 14th Nov 2011 <http://www.mrcmekong.org/news-and-events/news/mrc-appoints-new-chief-executive-officer/>